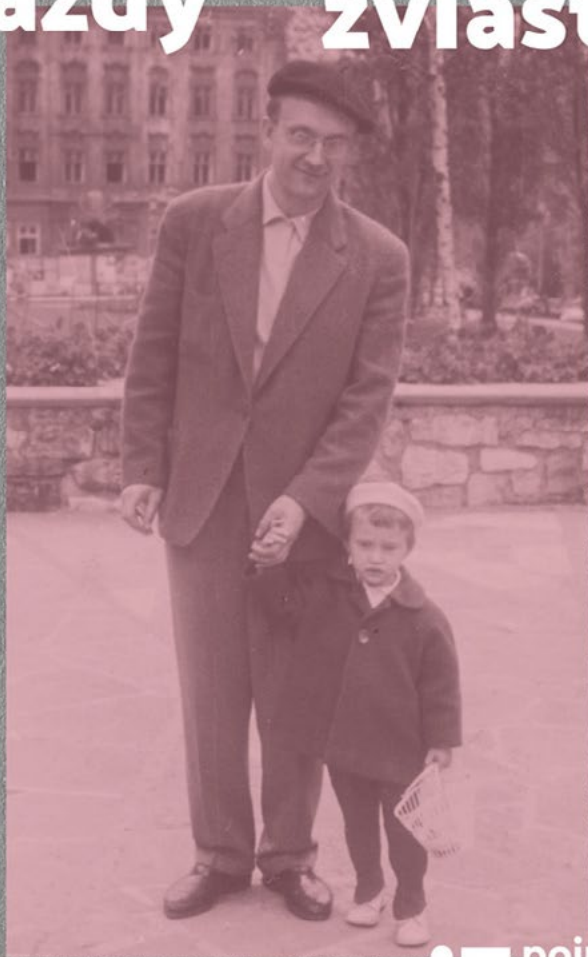

Zdeňka Štolbová

Spolu každý zvlášť

● ■ pointa

Spolu každý zvlášť

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.pointa.cz
www.albatrosmedia.cz

Zdeňka Štolbová
Spolu každý zvlášť – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2022

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

Zdeňka Štolbová

Spolu každý zvlášť

Zdeňka Štolbová

**Spolu
každý**

zvlášť

Věnováno Lucince a Markovi

Děkuji Pointě, bez které by kniha nevyšla, a zejména Evě Trčkové, Evě Kadlecové a Romaně Indrové Semelkové za jejich profesionalitu a vstřícnost. Můj velký dík náleží také všem, kteří knihu koupili v předprodeji. Za velké povzbuzení děkuji svým prvním čtenářům, tedy Markovi a Lucince, Ing. Jiřímu Padevětovi a PhDr. Yvetě Kasalické.

Předmluva

Vlastně jsem na začátku neměla potřebu někomu něco sdělit. Ani podat svědectví. Jen jsem se potřebovala znovu najít. Moje profese architekta je od psaní na hony daleko. Anebo možná docela blízko, záleží na úhlu pohledu. Obě činnosti jsou kreativní a obě vychází z exaktních pravidel. Proč tedy píšu? Moje identita zmizela. Propadla se do jiného příběhu. Nevím, kdo jsem. Ztratila jsem se sama sobě. Dívám se do zrcadla a nepoznávám se. Je mi pět nebo sto let? Kam vlastně jdu? Vracím se po své cestě, abych se rozpomněla, a hledám, co jsem na ní poztrácela: roli dcery s odchodem mého otce a ztrátou paměti mé matky. Roli matky, z níž jsem vyrostla. Trnu hrůzou, abych ji trapně nehrála před prázdným jevištěm. Roli architekta, nevěrohodně účinkujícího v kostýmu úředníka a směšně přehrávajícího někde v šatně, dávno po představení. Budí mě sen mého zemřelého otce. Běžím dolů po točitých schodech, které jsou čím dál strmější a užší. Na zakřivené rampě už skoro nedýchám. Vzpomenu na knížku Lewise Carrola: „Kdosi nedávno řekl, zašeptala Alenka, že svět se točí tím, že si každý hledí svého.“ A co je „MÉHO“? Jsem v cizích kulisách, v obehraných rolích, ale konec představení je chválabohu snad ještě daleko. Co říká náповěda? Neslyším. A tak se vracím zpět do svého dětství a znovu procházím svou cestu. Chcete-li, můžete jít se mnou.

„Kampak by utekl, kdo prchá útěku?
Kterýma nohama utéci vlastním nohám?“

Milan Kundera: Monology

I. Vendelín od vody

Sedím na dětské dřevěné houpačce, oslněná ranním sluncem, a mhouřím oči. V noci pršelo, tráva na zahradě je zářivě zelená. Krčením nohou a usilovným pohybem těla houpačka nabírá rychlost a její vychýlení roste. Zakláním hlavu a nechávám se unášet jejím postupně se zpomalujícím pohybem. Při pohledu vpravo na fasádu vilky mě upoutá blyštící se slída omítky. „Soničko, snídaně!“ Seskočím z houpačky a vlhká tráva mě příjemně chladí do chodidel. Běžím kolem domu a uvnitř, přechodem ze slunce, chvíli nevidím. Když se zrak ustálí, spatřím starou kamennou šedočervenou dlažbu. Dýchne na mě chlad domu. V kuchyni mě omámí pronikavá vůně malin. Na nohách obrácené dřevěné stoličky je uvázaná dětská plena, kterou v pravidelných intervalech prokapává malinová šťáva. Na stole v kameninové míse láká příchozí tuhá pěna ušlehaná z bílků. Je krásně růžová od vmíchaného ovoce. Na talířcích je připravená rozkrájená vánočka a malinová pěna ve skleněných miskách. Snídáme. Zvednu hlavu a uvidím skleněné, zdobně tvarované stínidlo lustru. Všude, kam se podívám, je broušené sklo ze staré rodinné brusírny. Z lustru svěšená mucholapka už je plná much. I tak to tu intenzivně bzučí. „Ty jsou pálený“, reaguje na zvuk děda Vendelín. Ruka ochrnutá mrtvicí rychlým, jistým pohybem sklouzne po desce stolu, prsty se hbitě sevrou. Ještě se nestalo, aby mouchu nechtyl...

Léty nacvičený pohyb. Po snídani se zvedá, opírá se o hůl, nohy se šoupou po zemi nejistou chůzí. Pohledem mě vyzývá

a já vím, kam míří. Jdeme za králíky. Když jsme zpět, zadívám se na fotku v ozdobném rámečku postavenou na kredenci. „To jsi ty, dědo?“ Vojenská uniforma, krátký kabát se čtyřmi kapsami a s výložkami, přes něj tmavý kožený široký pás a šněrovací boty. Pumpky. Knír pod nosem a plochá vojenská čepice. Pokývá.

O čtrnáct let později, dávno po dědově odchodu, nacházím vybledlé paměti z první světové války:

Bylo to 28. června v den svátku sv. Petra a Pavla, kdy jsme šli do Smrčné do stavu chytat ryby. Byl tam bratr Václav a bratranec Alois, jejich kamarád Stanislav Hadrava a pan ředitel sklárny Göpfert se svými dvěma syny. Celkem nebyl úlovek velký. Tu k večeru přichází od Světlé nějaký starší člověk a křičí na nás: „Pojdte ke mně, povím vám velkou novinu!“ Když jsme došli, zvolal: „Dnes zabili arcivévodu Ferdinanda a jeho manželku v Sarajevu.“ Všichni ztichli, jen pan Hadrava pravil: „To mu dávno patřilo.“ Zarazil se však, neboť pan ředitel Göpfert a jeho synové se klonili k Vídni. Však když jsem se vrátil v roce 1919 na jaře z války, vyprávěl mi, že po celou dobu války čekal, že pro něho přijdou četníci, ale nikdo ani slova neprozradil...

Odpoledne jsem s kamarádkou Jankou dole v zahradě. Stojíme proti sobě, každá na jedné straně houpací sítě.

Aby se síť dala pořádně rozhoupat, lítá v ní jako zátěž kameninová mísa od malin. Při jednom prudším pohybu mísa vyletí ze sítě, nestačím uskočit. Krev mi stéká přes oko po tváři, z úleku začínám natahovat. Táta vyskakuje oknem a pumpuje mi vodu na obličej. „Okno je v pořádku, ale bude to na šití.“ Bere mě pod paží a běží se mnou na pohotovost

na náměstí. Jsou tam na mě hodní, při šití sedím tátovi na klíně, za chvíli mám dva stehy a sešitek pohádek.

Sedíme na zahradě, hladím si králíčka a pozoruju dědu Vendelína. Říkají o něm, že byl řídící učitel a děti se ho prý bály. I jeho dcera, moje teta Barbora. Stačilo prý, když se podíval... Moc tomu nerozumím. Pamatuju si jen jeho dobrou tvář. Tak asi možná kdysi... Přirozená autorita.

V pamětech se dál píše:

Sotva uplynul měsíc, Rakousko vyhlásilo na konci července všeobecnou mobilizaci. Každý voják musel do čtyřiaadvaceti hodin narukovati. S bratrem slyšeli jsme, jak uvnitř kasáren na dvoře brousili vojáci bajonety. Byla to ošklivá chvíle. Druhý den jsem musel narukovati, a sice do Jičína ke II. batalionu 74. pluku, který byl v Liberci, vojáci byli skoro sami Němci.

Vendelínovy paměti jsou místy drastické. Prodělal choleuru, plno jeho kamarádů cestou zemřelo vysílením, spousta jich padla. Prošel Srbsko, Albánii, Itálii, ke konci války byl jako zajatec ve Francii v dolech.

Skáčíme od stromu ke stromu. Všude je plno mrtvých, raněných a té krve, až hrůza. Rakouská děla střílí hrozně. To jako by se peklo otevřelo... O hladu šli jsme několik dní... Nejen hlad, ale žízeň nás velice trápila. Pili jsme vodu z kaluží na cestách, když tu se před námi objevil potůček tekoucí ze stráně. Všichni jsme se bez dovolení k potůčku vrhli... Tu však potůček vytvořil jakousi tůň a v té ležel zabítý osel, nadutý a již oblezlý, bez chlupů... Máme mnoho špíny, vši a blechy... Na počátku dubna jsem dostal vysoké horečky. Odvezli mne do ambulance, to byly

chlěvy. Tam jsem ležel v bezvědomí. Leželi jsme na dřevěných palandách. Já nemohl bolestí sedět ani ležet, a tak mi bolničar dal za záda prkýnko, ale ukradl mi můj notes, doklady a poslední peníze...

Doktor se ptal, zda chci jísti. Řekl jsem, že mám hroznou žízeň, v žaludku žhavé olovo, nic neudržím. Dal mi plechovku s mlékem a řekl mi, že mám choleru...

Nařídili dát mě na palubu na špičku parníku a zahradit prkny. Ten parník se jmenoval Indiana a bylo nás tam přes čtyři tisíce zajatců. Byl jsem tam neuvázán, aby se mne zbavili, abych nikoho nenakazil... Když jsme se dostali na širé moře, začalo pršet a foukal vítr, byla to vlastně vichřice, tu se začal parník houpati. Tma byla jako v pytli. Znovu ohromná palčivost v žaludku. Bouře stále větší, nesmírný hukot vln a já tam na špičce ohromného parníku. Tu náhle parník jako by se propadal a já zůstal celý mokrý. Veliká vlna spláchla celou palubu.

Přelezl jsem v té tmě prkna a po kolenou lezl dozadu, kde jsem se dostal mezi nějaké stroje. Měl jsem smrtelné křeče v lýtkách a žaludek se zase ozýval. Sotva se rozednilo, vytahovali mrtvolu našich hochů... Za chvíli byla paluba plná...

Když se děda Vendelín vrátil konečně domů, bylo mu třiatřicet let. Jenže aby se mohl oženit, musel si zřídit učitelskou praxi, ušetřit peníze a zajistit bydlení. V roce narození mého otce bylo Vendelínovi čtyřicet jedna let. Vilka, kterou dal postavit, měla přízemí do zahrady, kde probíhal běžný rodinný život. V patře, v úrovni do ulice, bývala reprezentativní jídelna, v níž se přijímaly návštěvy. Když přijížděl od Nepomuka babiččin otec, senátor za agrární stranu, bývaly tu slavnostní obědy.

Trávím většinu času na zahradě mezi malinami, rybízky a angreštem. Zavařuje se úplně všechno. Děda sedí v kuchyni a čte noviny. „Dědo, po obědě se půjdeme koupat, pojedeš s námi?“ „Kdepak, Soničko, já budu tady, špatně se mi chodí.“

Cesta na Stvořidla: motorový vláček se šine podél řeky. Je to jen pár zastávek. Pěšinka lesem a houpací most. Maminka ho nesnáší, má závrať. „Soňo, nehoupej s tou lávkou.“ Přebíhám rychle na druhý konec. Sázava krásně bublá přes kameny. Jeden mám nejradši, je „můj“. Jsem jen tak, lehnu si na jeho šikmou a vyhrátou plochu. Ale moc dlouho tu nevydržím. „Tati, pojď, pojedem po vodě!“ žadoním.

Táta si lehá do vody naznak, já ležím na něm a sjíždíme v řece mezi kameny. Brzy to zvládnou sama. Hraju si ve vodě, jdu po proudu, hledám kamínky a najednou tu rodiče nevidím. Kolem je jiný břeh. Podél jsou všude kopřivy. Bojím se jít dál a proti proudu to nepůjde. Prodírám se kopřivami vyššími, než jsem já sama. Po několika metrech jsem na cestičce, od hlavy až k patě popálená od kopřiv. Vidím konečně známou postavu, táta mi jde naproti. „A-aspoň ne-bu-du mít revma.“ Kde jsem to mohla slyšet? Asi od dědy.

Později se dočítám v dědových vzpomínkách:

... Druhou vzpomínku mám na ostrově Asinaře. Tam jsme se často koupali v zálivu, kde byly malé vlny, asi metrové. Já se pustil směrem k Sardinii, a když jsem byl hodně daleko, tu jsem se ohlédl a uviděl za sebou Jirku Rybu a Bendu. Věděl jsem, co to znamená. Utéci jsem nikam nemohl, a tak jsem si oddechl a vyčkával, až ke mně doplávali. Hned mě chytli a šup! pod vodu. Já se nebránil. Za chvíli mě vytáhli, já rychle nabral vzduch do plic

a oni se mnou zase pod vodu. Když mi to tak několikrát udělali, dali se do smíchu a řekli: „Ty kluku, ty jsi taky od vody!“ Potom jsme plovali zase k ostrovu Asinaře.

Ze Stvořidel se vracíme lesem, slunce už je nízko. Ještě si trhám po cestě lesní jahody. „Soňo, pospěš! Ujede nám vlak.“ Chci něco říct, nadechnu se, něco mi vletí do pusy a bodne mě do jazyku. Asi vosa nebo včela. Leknu se a spustím pláč. „Ukaž, jen aby to nenateklo, abys mohla dýchat. Dýchá se ti dobře?“ „O, ci apít.“ Nemůžu moc mluvit, jazyk přece jen trochu natekl. Dědovi večer všechno povídám a dám mu kamínek pro štěstí...

Bývali jsme tu ve Světlé celé léto. Během roku, o víkendech, jsme sem nejezdili, výjimečně táta, soboty byly tenkrát pracovní.

Jednoho dne, bylo to koncem března, přišel telegram... Děda Vendelín byl tehdy u tety Barbory v západních Čechách. Její muž tam řídil stavbu elektrárny. Vzpomínám si, že jsme jeli vlakem někam k Sokolovu. Bylo mi šest let. S mým o rok starším bratrancem Adamem nás nechali na hřbitově a odešli do obřadní síně. Seděli jsme na žulové desce nějakého hrobu a hráli jsme si s bílými kamínky...

Vendelínova pozemská procházka se s tou mojí protnula jen v mlžném oparu. Ale ta jeho strastná pouť rozbouřenou Evropou se probouzí pokaždé, když otevřu jeho vzpomínky na první světovou válku. A osel Kamil, se kterým vozil rudu a koks v dolech ve francouzském Massiacu, mě provází stále.